

Såghistoria från Trödje

– TRÖDJESÅGEN REPARERAS

I höst har Trödje sågägare träffats några lördagar vid den gamla sågen från 1893. Den har stått stilla sedan 1950-talet. Under ett så långt stillestånd far en sådan byggnad med maskineri och allt mera illa än om den används. I synnerhet när den blir utsatt för den moderna människans skadegörelse. Det är ingen hejd på vandaliseringen. Fönsterrutor har slagits sönder, verktyg har stulits. Tidens tand gör även sitt. Nu har taket lagats, dammen muddrats och planen jämnats till. Vattnet släpptes på och se – turbinen snodde. Tyvärr var remmarna stulna och även alla verktyg. Det blir att skaffa nytt till våren så det går att demonstrationsköra för dem som inte varit med. Undertecknad skall med hjälp av gamla papper försöka sig på en kort historik över sågar i Trödje.

Redan på 1500-talet fanns skattesågar i nästan varje by. År 1571 var sågskatten i Trödje för vart tiotal sågade bräder: Erik Andersson 1 st bräda, Lasse Ersson 1 st bräda, Nils Olsson 1 ½ bräda och Anders Olsson 1 ½ bräda. Dessa bräder skulle levereras till Kronan.

På 1749 års storskifteskarta över Trödje finns tre sågar markerade:

Den första, Västersågen, var belägen en bit uppströms järnvägsbron över Trödjeån och där fanns även två mjölkvarnar.

Den andra låg på den sk Trödje sågplats (öster om E4 sedan man passerat landsvägsbron över Trödjeån) på samma plats och på ungefär samma grund som den nu aktuella står. Bredvid låg även en gammal kvarn från 1600-talet, som i min ungdom var nästan intakt, men som nu tyvärr har ruttnat ner.

Den tredje sågen låg också på Trödje sågplats, men halvvägs mot E4.

Det har även funnits en fjärde såg som kallades Lärkan. Den låg där ån rinner ut i Ångertjärn. Det lär ha varit en tillfällighetssåg efter en stormfällning någon gång på 1860-70-talet. Det var bråttom med sågning och stabbläggning, så de jobbade skift. Den som hade friskift låg och sov i sågspånshögen där det var varmt.

Fotografiet är från 1931. Kalle Lind står på flottbryggan t h och undertecknad i ekan t v.

Våren 1893 sammanträdde tio hemmansägare i Trödje och beslöt att bygga en ny såg för vattenturbinkraft, de gamla hade vattenhjul. Maskineriet köptes av byggmästare Lindberg i Gävle. Det är ett robust verk (Bolinders Mekaniska Verkstad) och det går nog länge än. En byggmästare Johansson från Lingbo anlätades. Den första kassaboken är från 1894. För sågningen betalades t ex; 10 tums stock – 25 öre, 13 tums stock – 35 öre. Sågningen var säsongbetonad. Den började vid snösmältning och islossning och pågick så länge det fanns vatten. Då hade man även hunnit med att spanta spån och skäkta lin. Det fanns sådana anordningar också. Ibland kunde det ha varit en snöfattig vinter så det blev dåligt med vatten. Då blev det att dämna upp flera gånger om dagen.

Det är många roliga minnen förknippade med sågen. Man var ju med som ung spoling och hantlangade. Den som var på tur med sågning måste ställa upp med hantlangning, spela upp timmer, tömma sågspånskärran, plocka ribb m m. Det anses ju som fullt att klottra på väggar, men i det här fallet tycker jag det är intressant med alla namn på personer som inte finns mer, alla årtal och sanna och uppdiktade förlovningsannonser som sågbyggnadens väggar är fullskrivna med. Det var ordinarie gubbar som var sågare år från år. Bland dem jag minns var Johan Hansson (Qvick-Johan). Han hade fått en vals på foten och klämt en knylna så illa att han tog acetylsalicylsyrepulver mot värk för jämnan. Så var det Kalle Lind och Lars Eriksson. Sågens upphörande berodde väl på samma sak som så mycket annat; den nya tiden med nya idéer och metoder.

/Bertil Larsson

[Hillebygden, Nr. 3, 1980]